

NEFT QAZIB OLISHNING EKOLOGIK MUAMMOLARI

Fargʻona shahar 5-sonli texnikum oʻqituvchisi

Soliyeva Dilshoda Nodirjon qizi

Annotatsiya

Ushbu maqolada neft qazib olish jarayonining atrof-muhitga koʻrsatadigan salbiy taʼsirlari, ekologik muammolar va ularni kamaytirish yoʻllari tahlil qilinadi. Neft sanoati iqtisodiy rivojlanishda muhim oʻrin tutishiga qaramay, u tuproq, suv va atmosfera ifloslanishiga sabab boʻluvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Maqolada ekologik xavfsizlikni taʼminlash, zamonaviy texnologiyalarni qoʻllash va barqaror rivojlanish tamoyillari asosida muammolarni bartaraf etish yoʻllari yoritilgan.

Kalit soʻzlar

Neft qazib olish, ekologiya, atrof-muhit, ifloslanish, gaz chiqindilari, tuproq degradatsiyasi, suv resurslari, ekologik xavfsizlik, barqaror rivojlanish

Kirish

Hozirgi kunda neft va gaz sanoati jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Neft energiya manbai sifatida sanoat, transport va boshqa koʻplab sohalarda keng qoʻllaniladi. Ammo neft qazib olish jarayonlari ekologik muammolarni keltirib chiqarishi bilan ham ajralib turadi.

Atrof-muhitning ifloslanishi global muammoga aylangan boʻlib, bunda neft sanoatining hissasi sezilarli darajada yuqori. Ayniqsa, qazib olish, tashish va qayta ishlash jarayonlarida yuzaga keladigan chiqindilar ekologik muvozanatga jiddiy zarar yetkazadi.

Asosiy qism

1. Neft qazib olish jarayonining umumiy tavsifi

Neft qazib olish – bu yer qa'ridan uglevodorodlarni ajratib olish jarayonidir.

Bu jarayon quyidagi bosqichlardan iborat:

geologik qidiruv ishlari

quduq burg'ilash

neftni qazib olish

tashish va saqlash

Har bir bosqichda ekologik xavf mavjud bo'lib, bu xavflar noto'g'ri boshqarilganda katta muammolarga olib keladi.

2. Atmosferaning ifloslanishi

Neft qazib olish jarayonida atmosfera havosiga zararli gazlar chiqariladi. Ular quyidagilar:

metan (CH_4)

karbonat angidrid (CO_2)

oltingugurt birikmalari

Bu gazlar:

global isish jarayonini tezlashtiradi

ozon qatlamiga zarar yetkazadi

inson salomatligiga salbiy ta'sir qiladi

Ayniqsa, mash'alalarda gaz yoqilishi (fakel yoqish) katta miqdorda issiqxona gazlari chiqarilishiga sabab bo'ladi.

3. Suv resurslarining ifloslanishi

Neft qazib olish jarayonida suv resurslari ham zarar ko'radi. Asosiy sabablar:

neft mahsulotlarining suvga tushishi

burg'ilash eritmalarining oqib ketishi

texnologik chiqindilar

Natijada:

ichimlik suvi sifati yomonlashadi
suvdagi tirik organizmlar nobud bo‘ladi
ekologik tizim buziladi

Suvning neft bilan ifloslanishi juda xavfli bo‘lib, uni tozalash murakkab va qimmat jarayondir.

4. Tuproqning degradatsiyasi

Neft qazib olish hududlarida tuproq tarkibi buziladi. Buning sabablari:
neft to‘kilishlari
texnik vositalarning tuproqqa bosimi
kimyoviy moddalar ta’siri

Natijada:

tuproq unumdorligi kamayadi
o‘simliklar o‘sishi sekinlashadi
yerlar qishloq xo‘jaligiga yaroqsiz holga keladi

5. Biologik xilma-xillikka ta’siri

Neft sanoati tabiiy ekotizimlarga ham zarar yetkazadi. Bu quyidagilarga olib keladi:

o‘simlik va hayvon turlarining kamayishi
yashash muhitining buzilishi
migratsiya jarayonlarining o‘zgarishi
Ayniqsa, neft to‘kilishlari hayvonlar uchun o‘ta xavflidir.

6. Shovqin va mexanik ta’sirlar

Quduq burg‘ilash va texnika ishlashi:
kuchli shovqin hosil qiladi
yer qatlamiga bosim o‘tkazadi

Bu esa:

hayvonlarning yashash tarziga ta’sir qiladi

insonlar uchun noqulaylik tugʻdiradi

7. Ekologik muammolarni kamaytirish yoʻllari

Neft qazib olishning ekologik taʼsirini kamaytirish uchun quyidagi choralar muhim:

- Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish

chiqindisiz yoki kam chiqindili texnologiyalar

avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari

- Qayta tiklash ishlari

rekultivatsiya (yerlarni tiklash)

koʻkalamzorlashtirish

- Qonunchilik va nazorat

ekologik standartlarga rioya qilish

davlat nazoratini kuchaytirish

-Energiya samaradorligi

gazni yoqib yubormasdan qayta ishlash

qayta tiklanuvchi energiya manbalariga oʻtish

8. Oʻzbekiston sharoitida ekologik muammolar

Oʻzbekistonda, xususan Fargʻona mintaqasida neft qazib olish uzoq tarixga ega. Bu hududda:

tuproq ifloslanishi

suv resurslarining kamayishi

sanoat chiqindilari

kabi muammolar kuzatiladi.

Shu sababli, ekologik xavfsizlikni taʼminlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

9. Neft toʻkilishlari va ularning ekologik oqibatlari

Neft qazib olish va tashish jarayonida eng xavfli holatlardan biri — neft toʻkilishidir. Bu holat koʻpincha:

quduqlardagi nosozliklar

quvurlar yorilishi

transport avariylari

natijasida yuzaga keladi.

Neft to'kilishi quyidagi salbiy oqibatlariga olib keladi:

suv yuzasida yupqa plyonka hosil bo'lib, kislorod almashinuvi buziladi

baliqlar va suv organizmlari nobud bo'ladi

tuproq zaharlanadi va uzoq vaqt tiklanmaydi

Masalan, tarixda kuzatilgan yirik neft halokatlari natijasida minglab gektar hududlar zarar ko'rgan. Bu esa ekologik tizimning izdan chiqishiga sabab bo'lgan.

10. Neft sanoatida chiqindilarni boshqarish muammolari

Neft qazib olish jarayonida katta miqdorda sanoat chiqindilari hosil bo'ladi.

Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

burg'ilash chiqindilari

neftli suvlar

kimyoviy reagentlar

Ushbu chiqindilar noto'g'ri saqlansa yoki utilizatsiya qilinmasa:

yer osti suvlariga sizib kiradi

tuproqni zaharlaydi

inson salomatligiga xavf tug'diradi

Zamonaviy yondashuvlarda chiqindilarni qayta ishlash va xavfsiz utilizatsiya qilish muhim o'rin tutadi.

11. Iqlim o'zgarishi va neft sanoati

Neft qazib olish va undan foydalanish iqlim o'zgarishining asosiy sabablaridan biridir. Atmosferaga chiqariladigan issiqxona gazlari:

global harorat oshishiga olib keladi

muzliklarning erishini tezlashtiradi

qurg'oqchilik va tabiiy ofatlarni kuchaytiradi

Ayniqsa, karbonat angidrid (CO_2) va metan (CH_4) gazlari iqlim o'zgarishida katta rol o'ynaydi.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar:

karbon chiqindilarini kamaytirish

“yashil energetika”ga o'tish

bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda.

Xulosa

Neft qazib olish iqtisodiy jihatdan muhim bo'lsa-da, uning ekologik ta'siri katta muammolarni keltirib chiqaradi. Atmosfera, suv va tuproqning ifloslanishi, biologik xilma-xillikning kamayishi insoniyat oldida turgan jiddiy muammolardandir.

Shu bois:

zamonaviy texnologiyalarni joriy etish

ekologik nazoratni kuchaytirish

tabiiy resurslardan oqilona foydalanish

barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar va saytlar

1.Karimov I.A. “O'zbekistonning ekologik siyosati”

2.Abdurahmonov Q. “Ekologiya asoslari”

3.Ahmedov R. “Neft va gaz geologiyasi”

4.Mirzayev S. “Atrof-muhitni muhofaza qilish”

5.BP Statistical Review of World Energy

6.www.uznature.uz

7. www.unep.org

8. www.worldbank.org

9. www.iea.org

10. www.sciencedirect.com